

Türkad

İNGİLTERE'DEKİ TÜRKLER VE TÜRKÇE EĞİTİMİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Betül Yıldırım*

Özet: Türkiye'den Avrupa'ya yıllar içerisinde çok sayıda insan göç etmiştir. Bunların büyük bir kısmını da İngiltere bünyesinde barındırmaktadır. Ne var ki 500.000 civarında Türk barındıran İngiltere ile ilgili yeterli araştırma yapılmamıştır.

Yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitimi özellikle son yıllarda önem kazanmaya başladı. Birçok Avrupa ülkesinde ortak bir program takip edememe ve her ülkenin kendine has tutumu Türk çocuklarının Türkçe öğrenmelerini ya da dillerini korumalarını güçleştiriyor. Bunlardan bir tanesi de İngiltere'dir.

Bu makalede bu konuya biraz olsun ışık tutmaya çalışılmıştır. İngiltere'deki-özellikle Londra- Türkler, nerelerden, hangi nedenlerle göç ettikleri ve Türkçe eğitimi ile ilgili yapılan faaliyetler, karşılaşılan güçlükler, Türk okulları gibi konularda bilgiler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İngiltere'deki Türkler, Türkçe Öğretimi, Türk Okulları

Abstract: A large number of people have migrated from Turkey to Europe over the years. Most of them are in the UK. However, sufficient research has not been conducted on the UK, which has about 500,000 Turks.

The education of Turkish children abroad has started to gain importance especially in recent years. The inability to follow a common program in many European countries and each country's own attitude makes it difficult for Turkish children to learn Turkish or to maintain their language. One of them was England. This article tried to shed some light on this issue. In England, in particular London and Turks, where they were migrated, for what reasons, and about activities in Turkish education, difficulties encountered, and information on topics such as Turkish schools.

Key Words: Turks in England, Turkish Language Teaching, Turkish Schools

* Türkçe Öğretmeni, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi Bilim Dalı YL Programı Öğrencisi, betulsihlaroglu@hotmail.com

Giriş

Bilindiği üzere Türkiye İkinci Dünya Savaşı'na girmedi ama bu süreçte dolaylı olarak Avrupa'nın yaşadığı ekonomik ve sosyolojik travmaları en az Avrupalı kadar hissetti. Savaşın sonra yaralarını sarmak ve eski ekonomik gücüne tekrar kavuşmak isteyen Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri'nin de yardımıyla (Marshall) hızlı bir kalkınma sürecine girdi. Bu süreçte “insan (işçi) gücüne” gereksinim duyan Avrupalılar, Türkiye'den işçi transfer etmeye başladı. Türklerin Avrupa'ya göç macerası da böylece başlamış oldu.

Genel anlamda 1950'lerde başlayan Türklerin Avrupa macerası, ilkin ekonomik nedenlerle gerçekleşmiştir. Sonraki yıllarda ekonomik nedenlere siyasi, sosyal, ailevi ve eğitimsel nedenler eklenmiş; Avrupa'daki Türk nüfusu, yaşadıkları ülkelerin bugünü ve geleceği için göz ardı edilemeyecek bir seviyeye gelmiştir.

Birleşik Krallık (UK), dünya coğrafyasından çok farklı milletleri bünyesinde yaşatan bir kültür mozaigine sahiptir. Londra, hem dar anlamda İngiltere'nin, hem Büyük Britanya'nın, hem de Birleşik Krallığın (UK) iktisadi ve siyasi başkentidir.

Londra'nın en çarpıcı göstergesi azınlıklardır. Ülkedeki azınlıkların yaklaşık yarısı Londra'da ikamet etmektedir. Aynı zamanda bu nüfusu dokuz milyondan fazla olan Londra'nın yarısının azınlıklardan oluştuğu anlamına gelir. İngiltere'de yaşayan ve Türkçe konuşan toplum olarak tanımlanan Türk, Kürt ve Kıbrıslı Türklerin önemli bir kısmı Londra'da yaşıyor. Türkçe konuşan toplum özellikle Hackney, Haringey, Enfield, Waltham Forest ve Islington belediye sınırlarının yanısıra Güney Londra'daki Peckham, Suthwark ve Lewisham bölgelerinde yoğun olarak yerleşmiş bulunuyor (Aşçı, 2013: 103).

Bugün İngiltere'de kayıtlı 170.000 civarında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yaşamaktadır. Kayıtlı kişiler haricinde Türkiye'den çeşitli yollarla buralara gelenlerle beraber yaklaşık 200.000 civarında Türkiyelinin olduğu tahmin edilmektedir. Kıbrıs'tan göçen Türklerin nüfusu yaklaşık olarak 300.000'dir. İngiltere'de toplam 500.000'e yakın Türkçe konuşan kişi vardır (Avrupagazete, 23.05.2012).

Türkiye Cumhuriyeti anayasasınının 62. maddesine göre “Devlet yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması

için gereken tedbirleri alır.” denilmiştir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti, yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitiminden sorumludur. Bu kapsamda yurtdışına Türkiye’den öğretmenler gönderilmektedir. İngiltere’de Türkçe ve Türk kültürü öğretimi için Türkiye Cumhuriyeti tarafından öğretmen gönderilen ülkelerdendir.

İngiltere, yurtdışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretimi açısından kendi politikasını en sıkı uygulayan ülkelerdendir. 1950’lerde göçmen çocuklarının okullardaki sayısının artması nedeniyle yeni bir eğitim programı uygulanmış, buna göre öğrencilerin en kısa sürede İngilizce öğrenip normal sınıflara geçişleri sağlanmıştır. Bu hedefe okulda anadilini yasaklayarak ulaşmaya çalışmıştır. Bu program 1970’lerde Avrupa Birliği yönetmelikleriyle değişmiştir. Bu konu üzerinde en çok araştırma yapan İngiltere Metropolitan Üniversitesi’nden Dr. İsa Tözün İngiltere’deki Türkçe eğitim politikasını özetlemiştir:

“Diğer azınlık gruplara mensup çocuklarda olduğu gibi ‘Türkçe konuşan’ çocuklar da kendi okullarında İngilizce dersler yanında haftanın belli saatlerinde Türkçe derslerine de katılmaya başladılar. Bu süreç 1979 Margaret Thatcher başkanlığındaki muhafazakar partinin iktidara gelmesi ile başlayan eğitimde merkezileşme hareketi ile büyük ölçüde yavaşlar ve nihayet günümüze kadar gelen 30 yıllık süreçte İngiliz okul sistemi içinde tamamen eriyip kaybolur.”

Bu çalışmada İngiltere’deki Türk çocuklarına Türkçe öğretimi konusunda bugün yapılan çalışmalar araştırılmıştır. Buna göre uygulanan politika sonucunda devlet okullarında Türkçe dersinin okutulmadığı, Türklerin yoğun olduğu bölgelerde derneklere ait haftasonu okullarında Türkçe ve Türk kültürü dersinin verildiği belirlenmiştir.

Türk Dili, 1991 yılında İngiliz Müfredatı’nın (National Curriculum) Modern Yabancı Diller bölümünün (Modern Foreign Languages) kapsamına alınmıştır. Bu nedenle üniversite giriş sınavı olan GCSE ile A Level’de Türk Dili’de yer almıştır. GCSE sınavı Türkçe konuşan çocuklar için çift dilli olarak yapılmaktadır. Türk gençlerinin bu sınavlarda alacağı puanlar, üniversiteye girişlerini de direkt etkilemektedir. Bunun sonucunda da Türk okullarında devam zorunluluğu olmaması okullara olan ilgiyi azaltırken, üniversiteye girmek isteyenler okula daha fazla ilgi göstermektedir. Sınavın Türkçe olarak yapılması Türkçe derslerine ilgiyi artırmıştır. Ancak son

dönemde İngiltere'nin Türkçe GSCE ve A Level sınavlarını iptal etme tasarısı sebebiyle okullara ilgi son derece azalmıştır.

1.İngiltere'deki Türk Toplulukları

İngiltere'deki Türk toplulukları ifadesi bünyesinde Kıbrıslı Türkleri, Türkiye Türklerini, Türkiye'den iltica edenleri ve diğer ülkelerden göç eden Türkleri barındırmaktadır.

1.1.Kıbrıslı Türkler

İngiltere'deki Türk toplulukları içerisinde ilk gelen grup, Kıbrıslı Türkler'dir. 1960 yılına kadar bir İngiliz sömürgesi olan Kıbrıs'ta Türk ve Rum topluluklarının İngiltere ile irtibatları bu yüzyılın ilk yarısına kadar uzanır. 1931 yılında İngiltere'de 1075 Kıbrıslı Türk bulunduğu kaydedilir (Alicik, 1997: 23). II.Dünya Savaşı'nın hemen ardından başlayan ve 1950'lerden sonra adada başgösteren çatışmalardan etkilenip göç eden Kıbrıslı Türklerle bu sayı artmıştır.

Kıbrıslı Türkler İngiltere'ye adım attıktan itibaren ağırlıklı olarak tekstil, buna ek olarak da yiyecek sektöründe istihdam bulmuşlardır. Ayrıca kuru temizleme ve berberlik alanlarında da çalışma göstermişlerdir. Kıbrıs'tan gelenlerin büyük bir kısmının kalifiye tekstil işçileri olduğu, böylece o yıllarda Londra'daki endüstriyel etkinliğin canlanmasında büyük katkı sağladıkları belirtilmiştir.

İngiltere'ye göç beraberinde kimlik sorununu getirmiştir. İngiltere'nin sömürgesi olması sebebiyle İngiliz kültürüyle temas etmesi göç sonrası uyumu kolaylaştırmış, ancak Kıbrıslı Türkler'in toplumsal ve kültürel yaşamı üzerinde şu sonuçlara sebep olmuştur:

1. İngiliz kültür ve medeniyetine karşı hayranlığa varan duyarlılığın oluşması,
2. Gelenek ve göreneklerde bozulma ve yozlaşma,
3. Dini inanç ve alışkanlıklarda zayıflama,
4. Dilde aşınma (Alicik, 1997).

Kıbrıslı Türkler'in İngiltere'de gerek daha uzun bir zaman dilimine yayılan yerleşme süreleri, gerekse Kıbrıs'ın eski bir İngiliz sömürgesi olması sebebiyle İngiliz dili ve kültürü açısından daha donanımlı olmaları, bu ülkeye kültürel uyum açısından daha rahat geçiş yapmalarını sağlamıştır. Bu sebeple ikinci ve üçüncü kuşak Kıbrıslı Türkler arasında çok sayıda üst düzey, iyi eğitilmiş insan bulunmaktadır.

1.2. Türkiye Türkleri

İngiltere'deki Türklerin ikinci kısmını, Türkiye'den giden Türkler oluşturmaktadır. Bu grubu 1960'larda Almanya'ya başlayan *misafir işçi* akımının bir uzantısı olarak devam eden ve 1970'lerde sayıca artan Türkler oluşturmaktadır. Türkiye'den İngiltere'ye göçte en büyük etken dil öğrenmek ve öğrenim görmek istediği olmuştur. İngiltere'de 1970'lerden itibaren belirginlik kazanan Türkiyeli nüfusun önemli bir kesimini genç, şehirli, iyi eğitim almış, yüksek sosyo-ekonomik tabakalara mensup bir nüfus oluşturur. Bunların bir kısmı daha sonra Türkiye'ye dönerken, bir kısmı da orada kalmayı tercih etmiştir.

İngiltere'ye göçün hissedilir bir akış kazanması, genel olarak Kıbrıs Türkleri'nin etkin oldukları tekstil ve yiyecek sektöründeki istihdam açığını karşılamak amacıyla, yani yine işçi statüsünde girişlerle ve kırsal kesim ağırlıklı olarak gerçekleşmiştir. Belli yörelerden başlayan göç daha sonra ilk gelenlerin yakınlarını, arkadaşlarını, hemşehrilerini de getirmeleri şeklinde devam etmiştir. Özellikle Gümüşhane-Kelkit ve Niğde-Aksaray çevrelerinden bir yoğunlaşma olduğu belirlenmiştir. Aynı bölgeden göç edenlerin yakın oturmaları sonucunda da İngiltere'de Türk bölgeleri oluşmuştur (Atay, 2007: 37-39).

Bugün özellikle tekstil atölyelerinin kapanmasından sonra daha çok yiyecek endüstrisi (kebabçılık, lokantacılık gibi) etrafında yoğunlaşan ama yine de sınırlı olan istihdam imkanları sonucunda bu topluluğun önemli bir kesimi işsiz, gizli işsiz ve geçici işçi konumunda olup, büyük ölçüde hükümet yardımlarıyla geçimini sürdürmektedir.

1.3. Türkiye'den İltica Edenler

1980 darbesinin de etkisiyle 1990'ların başı, siyasal iltica talebiyle diğer Avrupa ülkelerine olduğu gibi İngiltere'nin de gümrük kapılarına yönelen, kendilerine etnik temelde kürt diyen bir grup oluştu.

Türkiye'den Güneydoğu'da yaşanan olayları gündeme getirip iltica talep edenlerin en çok Kahramanmaraş (Elbistan), Sivas, Kayseri (Pınarbaşı), Tunceli ve Bingöl civarından olduğu kaydedilmektedir (Atay, 2007: 47).

Söz konusu göçün biliçli olarak PKK tarafından ve 1989'dan başlayarak, kendisine dış dünyadan mali ve siyasi destek sağlamak amacıyla teşvik ve organize edildiği, bu süreçte PKK'nın "yasal ve yasadışı yollarla" binlerce Kürt'ü Londra'ya taşıdığı belirtilmiştir. "Kürt dalgası" olarak tanımlanan bu süreçte, her yıl tahminen 2000-4000 civarında ailenin

İngiltere'ye yerleştiği, 1990'ların ortasına kadar yoğun biçimde devam eden bu göç sonucu resmî kaynaklara göre 25.000 Kürt kökenli Türkiyeli'nin İngiltere'ye giriş yaptığı, ancak gerçek sayının bunun çok ötesinde olduğu belirtilmiştir (Atay, 2007: 46).

2. İngiltere'deki Türkçe Eğitimi

Türkiye'nin "Kendi dilini iyi bilmeyen başka dilleri de iyi öğrenemez." sloganıyla dünyadaki bütün Türkler için başlattığı Türkçe öğretim seferberliği çerçevesinde, İngiltere'de Türkçe eğitim kursları açılmıştır. İngiliz okullarında seçmeli Türkçe dersleri konulmaya başlanmıştır. Talep edildiği takdirde Türkçe dersleri için Türkiye'den öğretmenlerin getirileceği, masraflarının da Türk hükümeti tarafından karşılanacağı, İngiliz makamlarına iletilmiştir. Son yıllarda Türkçe festival, tiyatro, konser gibi eğitsel ve kültürel etkinlikler artmıştır. Londra Türk Büyükelçiliği, Yunus Emre Vakfı gibi çeşitli kurumlarda Türkçeye yönelik kurslar açılmıştır.

Londra Türk Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği verilerine göre, 2011 yılı sonu itibarıyla İngiltere'de toplam 30 Türk dernek okulunda ve 45 İngiliz okulu bünyesinde, Millî Eğitim Bakanlığının kadrolu 25 öğretmeni, hafta sonlarında Türk ve yabancı öğrencilere Türkçe öğretmektedir. Söz konusu okul ve kurslara 4500 Türk ve yabancı uyruklu öğrenci kaydolmuş, dersleri takip etmiştir (Aşçı, 2013: 105).

Bu okulların büyük çoğunluğu haftada bir gün, çoğu zaman hafta sonu açılan ve çocuklar için Türkçe eğitim veren kurumlardır. Normal İngiliz okullarında eğitimlerine devam eden öğrenciler hafta sonu dernek okullarına gelerek Türk Dili ve Kültürü konularında eğitim almaktadırlar. Hafta sonu dernek okullarının büyük bölümünün kendi binası bulunmamakta ve kiraladıkları normal okul binalarında eğitim faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Türkiye Cumhuriyeti Londra Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği sayfasından, 19.11.2016 tarihi itibarıyla, haftasonu faaliyet gösteren dernek okullarının toplam 33 olduğu belirlenmiş, bunların ikisiyle iletişime geçilmiştir. Bu iki dernek okulunun okul müdürleriyle yapılan yazışma ve verilen bilgiler şu şekildedir:

" Benim Başkanı olduğum Kuruluş Nottingham Turkish Community' dir. "Charitable Incorporated Organisation"(CIO) statüsüne sahibiz. Yani Türkçesi "Kamu yararına çalışan vakıf" diyebiliriz. İngilizcede kısaca "charity" diye söylenir. "Nottingham Türk Dili ve Kültürü Merkezi" kuruluşumuzun bir faaliyetidir. Bu çatı altında Türk veya yabancıyla evli ailelerin

çocuklarına Türkçe ve Din Kültürü dersleri vermekteyiz. Bu dersler şimdilik sadece Cumartesi günleri 3 saat olarak devam etmektedir. 30 kadar öğrencimiz vardır. Öğrencilerimiz, yaş ve Türkçe bilgisi düzeylerine göre 3 sınıfa ayrılmaktadır. Merkezimizde Londra Eğitim Ataşeliğince atanmış meslekten bir İlköğretim öğretmenimiz vardır. Ayrıca Nottingham Üniversitesinde doktora veya master yapan akademisyenlerden gönüllü olanlar da yardımcı öğretmen olarak eğitim faaliyetlerimizi desteklemektedir.

Bunun yanısıra Ulusal veya Uluslararası programlardan destek alan, Yurtdışındaki Türklerin eğitim dil kültür sosyal sorunları hakkında araştırma amaçlı akademik projelerde de proje ortağı olarak katkı sunmaktayız. Bu vesile ile bu akademisyenler de bizim eğitim çalışmalarımıza katkı vermektedirler.

Başka faaliyetler olarak Milli ve Dini bayramlarımızı kutlama programları veya piknikler, geceler düzenleyerek Nottinghamdaki Türk Toplumunu bir araya getirme, tanışma, kaynaşma ve sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyoruz. İleride yetişkinlere yönelik bazı sanatsal, el becerisi, folklor, dil eğitimi gibi faaliyetler düzenlemeyi de düşünüyoruz.

Özetle faaliyetlerimizin ana çerçevesi budur.

Saygılarımla.

Mehmet Emin Aydınbaş”

“Okulumuz gönüllü ailelerimiz tarafından 1986 yılında kurulmuş, Cumartesi günleri sabah 09.30-13.00 arası hizmet veren bir kurumdur. T.C. Eğitim Musavirligi (2 öğretmen), KKTC Eğitim Atasevliğı (1 öğretmen) ile bize destek vermektedir. Toplam öğrenci sayımız her yıl değişmekle birlikte bu yıl 100 kadardır, toplam 7 sınıfımız var ve 4 öğretmene ise yerel olarak ödeme yapılmaktadır. Okul binasını Cumartesi günleri bu saatler için kiralanıyor. Yönetim ise her yıl yapılan Genel Kurul ile okulda çocuğı olan aileler arasında seçilen 10 kişilik bir yönetim kurulu tarafından yapılmaktadır.

Anlayacağınız her şey gönüllülük üzerinden yürümektedir.

İyi günler Done Mattock, Waltham Forest Türk Okulu”

Londra Türk Eğitim Konsorsiyumu Genel sekreteri Özlem Acı ile, 19.11.2016 tarihinde yapılan görüşmede ise şu bilgilere ulaşılmıştır:

1. Çok az devlet okulunda Türkçe dersi var. Bu da gün geçtikçe azalmaktadır.

2. Türklerin yoğun olduğu bölgelerde haftasonu okulları var. İngiltere tarafından hiçbir maddi destek yok. Öğretmenler devlet tarafından atanıyor.

3. Haftasonu okullarında, gönüllülük esas politikası işliyor.

4. İngiltere tarafından Türk çocuklar için uygulanan iki dilli GSCE ve A Level sınavlarının 2019 yılında kaldırılacağı kesin. Bunun sonucu olarak okullara olan ilgi azaldı.

5. Türk veliler ilgili gibi gözükyorlar ancak gerçekte ilgili değiller.

6. Sonuç olarak, çocuklarına Türk kültürünü aktarma eksikliği var.

İngiliz eğitim sistemi İngilizce dilini yanında hiçbir dilin barınmasını bir türlü içine sindiremeyen bir politika izlemiştir. Bugün için de bu geçerlidir. Okullarda çift dilli eğitim anlayışı bir yana, ana dille eğitim bile katastorofik düzeyde kesintiye uğramış durumdadır (Tözün, 2014: 4).

Sonuç

Dünya üzerinde, ülkesinin dışında yaşayan yaklaşık 6,5 milyon Türkiye Türkünün tamamı asimilasyon tehlikesi ile karşı karşıyadır. 6,5 milyon Türkiye Türkünü Türkiye'ye bağlayacak ya da bağımlı koparmayacağı en önemli unsur dildir, Türkçedir (Demir, 2014: 42).

İngiltere'de toplam 500.000'e yakın Türkçe konuşan insan vardır. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi kurumlarda eğitim hakkıyla ilgili alınan kararları İngiltere uygulamaktadır ve eğitim hakkına erişimde etnik gruplarla ilgili yasal bir kısıtlama yoktur. Ancak uygulamada sorunlar yaşanmaktadır.

Ana dili eğitimi için programlar, kurslar ve kültürel etkinlikler için ekonomik kaynak, uygun ortam ve çalışma zamanı belirlemede yürütme konumunda olan kurumlar sorun olabilmektedir.

Sonuç olarak İngiltere'de yaşayan Türklerin eğitim sorunları mutlaka çözülmeli, onların dilimiz ve kültürümüzle bağlantıları koparılmamalıdır. İngiltere eğitim programlarında Türkçe eğitimini engelleyen ya da zorlaştıran hükümler varsa gözden geçirilmeli, eğitimi zorlaştıran uygulamalar

denetlenmelidir. Bunun için konu ile ilgili sorumlu devlet kurumları daha hassas çalışmalı, gerekli tedbirleri almalıdır.

Kaynakça

- Alicik, H. (1997). *İngiltere’de Yaşayan İkinci Kuşak Kıbrıslı Türk gençlerin İngiliz Toplumuna Uyumunun Getirdiği Sosyo-Kültürel Sorunlar*. Söylem.
- Aşçı, U, D. (2013). İngiltere’de Türkçe Konuşan Toplumda İki Dillilik (Bilingualism) ve Dil Karışması. *Bengü Bitig. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı*, Bülent Gül (Ed.). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü. Ankara, 101-107.
- Atay, T. (2007). Türkler,Kürtler,Kıbrıslılar. *İngiltere’de Türkçe Yaşamak*. Dipnot yayınları.
- Demir, N. (2014). Avrupa Ülkelerinde Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi. *Dil, Tarih, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları II*. Edge Akademi , 35-43.
- Güzel, A. (2010). *İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi-Almanya Örneği*. Öncü Kitap, 246-247.
- Tözün, İ. (2014). *İngiltere’de Azınlık Gruplar ve Eğitim: ‘Türkçe Konuşan Göçmenler’*. Die Gaste, 30, 4.
- Yaman, H. ve Dağtaş, A. (2015). İngiltere’deki İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğreten Öğretmenlerin İhtiyaç Analizi: Swot Analizi Örneği. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4).
- Yaman, H. Ve Güleç, Ş. (2014). İki Dillilere Türkçe Dilbilgisi Öğretiminin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: İngiltere Örneği. *III.Sakarya’da Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı*. Saü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları, 87-104.
- Yılmaz , İ. (2001). Londra’daki Türkiye ve Türk Diasporası. *Bir Başka Açıdan İngiltere*. Sedat Laçiner (Der.). Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- 1.Avrupalı Türkler Anadili Eğitimi Çalıştayı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri (6 Haziran 2013). *Bildiriler Kitabı*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
1. İngiltere Türk Toplumunu Eğitim Çalıştayı Kararları. pdf (15-16 Ekim 2011). Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, Londra. www.meblem.org.uk/formlar.
- İngiltere’de Faaliyet Gösteren Haftasonu Dernek Okulları. 19.11.2016, www.meblem.org.uk/turk_okullari.php.